

Een sfeerbeeld uit onze rijke historie

Het dienstvak van de Intendance en de rol van de Intendant

Vooraf

In 1973 kreeg ik bij de Aanne- en Adviescommissie van de KMA te horen dat ik gelet op de uitkomsten van de fysieke keuring slechts de keuze had uit drie dienstvakken: militaire administratie, aan- en afvoertroepen en de intendance. Als middelbare scholier die op dat moment nog geen diploma op zak had, wist ik echt niet wat de taak van deze dienstvakken in de krijgsmacht was. Nog een beetje geschokt en teleurgesteld dat ik niet kon kiezen voor het wapen van de infanterie of desnoods cavalerie, koos ik intuïtief voor de intendance. Eenmaal op de KMA kreeg ik meermaals een oude wijsheid te horen van mijn medecadetten: “Geef ook de kneusjes een kans, stop ze bij de intendance” Pas in het vierde jaar van mijn opleiding, die mij werd aangeboden op het Opleidingscentrum Intendance op de kolonel Palmkazerne in Bussum kreeg ik een beter beeld van het dienstvak waarvoor ik had gekozen. Het fenomeen regiment speelde in mijn herinnering in die jaren voor mij een nagenoeg onbelangrijke en vooral ceremoniële rol. Soms deed ik ervaringen op, die bij mij het vermoeden deden opkomen dat de term intendance mogelijk een assimilatie was van de werkwoorden eten en dansen. Al vrij snel na mijn plaatsing bij het 1^e Legerkorps i.c. het Legerkorps Logistiek Commando bemerkte ik, dat ik, in vergelijking met mijn jaargenoten die wel de eer hadden om bij de ‘koningen van het slagveld’ te dienen, al vrij snel mooie vrijheden en met daarbij behorende soms zware verantwoordelijkheden kreeg toebedeeld. Het kwam vooral aan op andere competenties dan hard kunnen lopen en hard kunnen schreeuwen. Het was het begin van het opbouwen van een bepaalde mate van beroepstrots en zelfvertrouwen. Als lid van het Bureau Geschiedschrijving heb ik de kans om in het goed gevulde en inmiddels ook goed georganiseerde archief onderzoek te doen naar mogelijke onderwerpen voor deze vaste rubriek. In de eerste jaargang (1955) van Intendance, het mededelingenblad van de net opgerichte vereniging van officieren der intendance, trof ik de geschiedenis aan van de eerste 125 jaar van het Dienstvak der Intendance. De tekst was doordrenkt van trots. In deze editie beschrijf ik op mijn manier deze geschiedenis in vogelvlucht.

Ik wens alle lezers, jong en oud, weer veel leesplezier.

Lkol bd Piet IJntema

Een chronologisch overzicht van markante gebeurtenissen

Nadat Napoleon begin november 1813 de Volkenslag in Leipzig verliest, worden veel officieren ontslagen van de eed die zij aan de Franse overheersers hebben afgelegd. Zij treden dan toe tot het Nederlandse leger in oprichting. De beginjaren worden gekenmerkt door veel reorganisaties. In 1814 is eerst sprake van een Korps Administrateurs bij de Armée en vervolgens van een Korps Commissarissen en Onder-Commissarissen voor de monsteringen, een Korps Commissarissen van Oorlog, een Korps Inspecteurs en Onder-Inspecteurs, een Korps

Betaalmeesters en Adjunct-Betaalmeesters en per 1 februari 1819 een Korps Agenten en Adjunct-Agenten van het Departement van Oorlog.

Op 29 juni 1828 wordt dit Korps bij Koninklijk Besluit nr. 136 vervangen door het Korps Administrateurs, onder de benaming Militaire Intendance. Het is bijzonder om te lezen dat dit besluit feitelijk pas op 10 juni 1830 in werking treedt. Op die dag wordt Koninklijk Besluit nr. 84 uitgegeven en wordt het Korps Agenten en Adjunct-Agenten van het Departement van Oorlog ontbonden en worden de eerste Intendanten en onder-Intendanten benoemd. De nieuwe organisatie bestaat dan alleen uit officieren: 2 Intendanten van de 1^e klasse met de rang van kolonel, 6 Intendanten van de 2^e klasse met de rang van luitenant-kolonel, 4 Onder-Intendanten met de rang van majoor en 4 Onder-Intendanten met de rang van kapitein. De koning voegt daar een Hoofd-Intendant aan toe met de rang van Generaal-Majoor. Deze nieuwe officieren kiezen voor een uniform dat aanzienlijk afwijkt van de kleding van de officieren van het leger. Het is vooral de keuze voor de grijze¹ broek die mij daarbij opvalt. Hun hoofdtaak wordt: controle op alle geld behorende instanties en het beheer over bepaalde fondsen. Het is goed te weten dat alle Korpsen dan nog autonoom zijn en veel goederen zelf nog aanschaffen (o.a. hun eigen kleding en brood). Tijdens inzet ('troepen op mars') worden eenheden ingekwartierd en levert de bevolking het brood en ander voedsel. In de loop van de tijd krijgen de Intendanten ook de taak in oorlogstijd. Zij moeten toezicht houden op alle betalingen, de veldhospitals, de transporten, de veldpost en al datgene dat de verzorging van de troepen betreft.

In 1840 is de schatkist leeg en doet koning Willem I troonsafstand. Onder koning Willem II krimpt het leger aanzienlijk in. Natuurlijk mogen de Intendanten een bijdrage leveren. De eerste tekenen van een nieuwe traditie: efficiency, zijn waarneembaar. Ook vindt men dat de Intendant een wetenschappelijke opleiding moet krijgen. Gelukkig is er ook een stroming die stelt dat spaarzaamheid in de uitgaven niet ten koste mag gaan van de belangen van de dienst. Op 9 december 1850 wordt Koninklijk Besluit nr. 49 uitgegeven. Er ontstaat een splitsing in het personeel van het Korps Militaire Administratie dat daarna bestaat uit drie groepen:

- De Militaire Intendanten en Onder-Intendanten
- De Kwartiermeesters en
- De Administrateurs van kleding en wapening.

Het Dienstvak der Intendance krijgt twee taken:

- Waken voor de geregelde gang van de administratieve aangelegenheden bij de korpsen en inrichtingen (etablisementen) van de landmacht en
- Onder alle omstandigheden verzekeren van de betalingen en de behoorlijke verpleging² van het leger.

Het duurt tot 1878 tot er een volgend belangrijk Koninklijk Besluit wordt uitgegeven (nr. 50 van 18 december 1878). Het recht van regimenten en korpsen om zelf kleding en uitrusting aan te schaffen, verdwijnt. In Delft, Woerden en Amsterdam krijgen Rijksmagazijnen deze taak. Ook de

¹ Deze kleur speelt in 2000 nog een bescheiden rol als het dienstvak van de logistiek wordt opgericht en men een kleur moet kiezen voor de baretondergrond.

² Dit is de term die dan gebruikt wordt voor wat men later verzorging en weer later logistieke ondersteuning gaat noemen.

garnizoenen krijgen elk een klein magazijn. Zowel in de Rijksmagazijnen als in de garnizoensmagazijnen treden dan Intendanten op als Toeziend Chef. De Hoofd Intendant krijgt steeds meer taken en verantwoordelijkheden. Naast de taken in de magazijnen valt op dat hij ook aandacht moet gaan besteden aan onderwerpen als voorraden die in tijd van oorlog bij de troep moeten zijn, transporten te velde, bevoorrading van vestingen en forten en het gebruik van spoorwege, stoomboten enz. Natuurlijk leidt dit tot een aanzienlijke personele uitbreiding.

De Wet tot regeling van het Militair Onderwijs bij de Landmacht (21 juli 1890) is de basis voor het instellen van een Hogere Vorming van de Intendance officieren. De officieren die in Den Haag deze cursus aan de Hogere Krijgsschool (kortweg Intendance cursus) met succes volgen, krijgen een brevet. Later wordt deze Hogere Vorming verzorgd op de Intendanceschool.

Er volgen vele jaren waarin sprake is van een permanente groei. Ook bij elke infanteriedivisie en de daartoe behorende Militaire Afdelingen wordt een Intendant ingedeeld, die soortgelijke taken en verantwoordelijkheden krijgt als de Intendanten bij de magazijnen. Bijzondere aandacht krijgen de voorbereiding van de verpleging van de troepen in oorlogstijd en het toezicht op het beheer van de militaire bakkerijen en de garnizoensmagazijnen van kleding en nachtleger. In deze garnizoensmagazijnen zijn ook Administrateurs (later beheerders genoemd) werkzaam. Vaak zijn dat gepensioneerde onderofficieren.

Het jaar 1918 is, naar men toen al vond en men nu zeker van mening is, een memorabel jaar. Per Koninklijk Besluit nr. 45 van 31 juli 1918 worden de dienstvakken der Intendance en de Militaire Administratie van elkaar gescheiden. Aan het hoofd van het Dienstvak der Militaire Administratie staat vanaf dat moment een Inspecteur. Aan het hoofd van het Dienstvak der Intendance staat dan de Hoofd Intendant. Met betrekking tot al hetgeen verband houdt met de voorbereiding en de uitvoering van de Intendancedienst bij oefeningen in groot troepenverband, bij mobilisatie, in tijd van oorlog en andere buitengewone omstandigheden staat hij rechtstreeks onder de bevelen van de Chef van de Generale Staf. Voor de Intendancedienst in vredestijd is hij direct verantwoording verschuldigd aan de Minister van Oorlog.

In 1922 bepaalt Ministeriele beschikking nr. 97 van 1 augustus dat de op 30 maart 1905 opgerichte Compagnie Administratietroepen³, per 1 september 1922 Compagnie Intendance Troepen gaat heten.

Natuurlijk heeft de Tweede Wereldoorlog invloed op het Dienstvak der Intendance. Met ingang van 1944 wordt weer een Intendancedienst opgericht. De Hoofd Intendant bevindt zich dan al enkele jaren in Londen. Er zijn dan drie magazijnen voor zgn. *ordnance*-goederen: Londen, Wolverhampton en in de standplaats van de Prinses Irene brigade. Met ingang van 2 februari 1945 bevindt de Hoofd Intendant zich in het bevrijde gedeelte van Nederland met Breda als standplaats. In Londen blijft dan een Intendant actief.

Hoewel ook in Nederlands-Indië personeel van het Dienstvak der Intendance actief is geweest, gebiedt de eerlijkheid te stellen dat hun rol in vergelijking met de rol van het personeel van de vele AAT-compagnieën eufemistisch uitgedrukt, als bescheiden moet worden aangemerkt.

³ Volgens de traditiecommissie zet het huidige Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen de bij deze eenheid gestarte traditie voort.

In 1953 viert het Dienstvak der Intendance zijn 125-jarig jubileum. In 1955 constateert de voorzitter van het Voorlopig Bestuur van de in dat jaar opgerichte Vereniging van Officiëren der Intendance dat eigenlijk pas op 10 juni 1830 sprake is van de eerste Intendanten.

Voortschrijdend inzicht

Met de kennis van nu, vraag ik mij een aantal zaken af:

- Hadden wij in 2018 het 100-jarig bestaan van het afgescheiden Dienstvak der Intendance moeten vieren, of gold dat alleen voor het afgescheiden Dienstvak der Militaire Administratie?
- Hadden wij in 2022 het 100-jarig bestaan van de eerste intendance eenheid moeten vieren?
- Hadden wij wel in 2025 het 25-jarig bestaan van het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen moeten vieren?
- Moeten wij in 2028 het 200-jarig bestaan vieren van het Dienstvak der Intendance **óf**
- Is 2030 wel een heel bijzonder jaar, waarin wij stil moeten staan bij:
 - Het 200-jarig bestaan van het Dienstvak van de Logistiek dat ook de taken van het Dienstvak der Intendance voortzet
 - Het 125-jarig bestaan van het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen omdat het de traditie voortzet van de in 1905 opgerichte Compagnie Administratie Troepen en
 - Het 75-jarig bestaan van een voormalige Vereniging van Officiëren der Intendance (VOINT), die later is opgegaan in de Vereniging van Officiëren Logistieke Diensten (VOLD) ?

Tja.... Er is volgens mij altijd wel een goede reden om een feestje te vieren. Is de term INTENDANCE dan misschien toch wel een goed gevonden assimilatie van de werkwoorden ETEN en DANSEN?

Ik laat het geven van de antwoorden op de hierboven door mij geïntroduceerde vragen (ook de laatste) graag over aan de lezers van dit verenigingsblad.

